

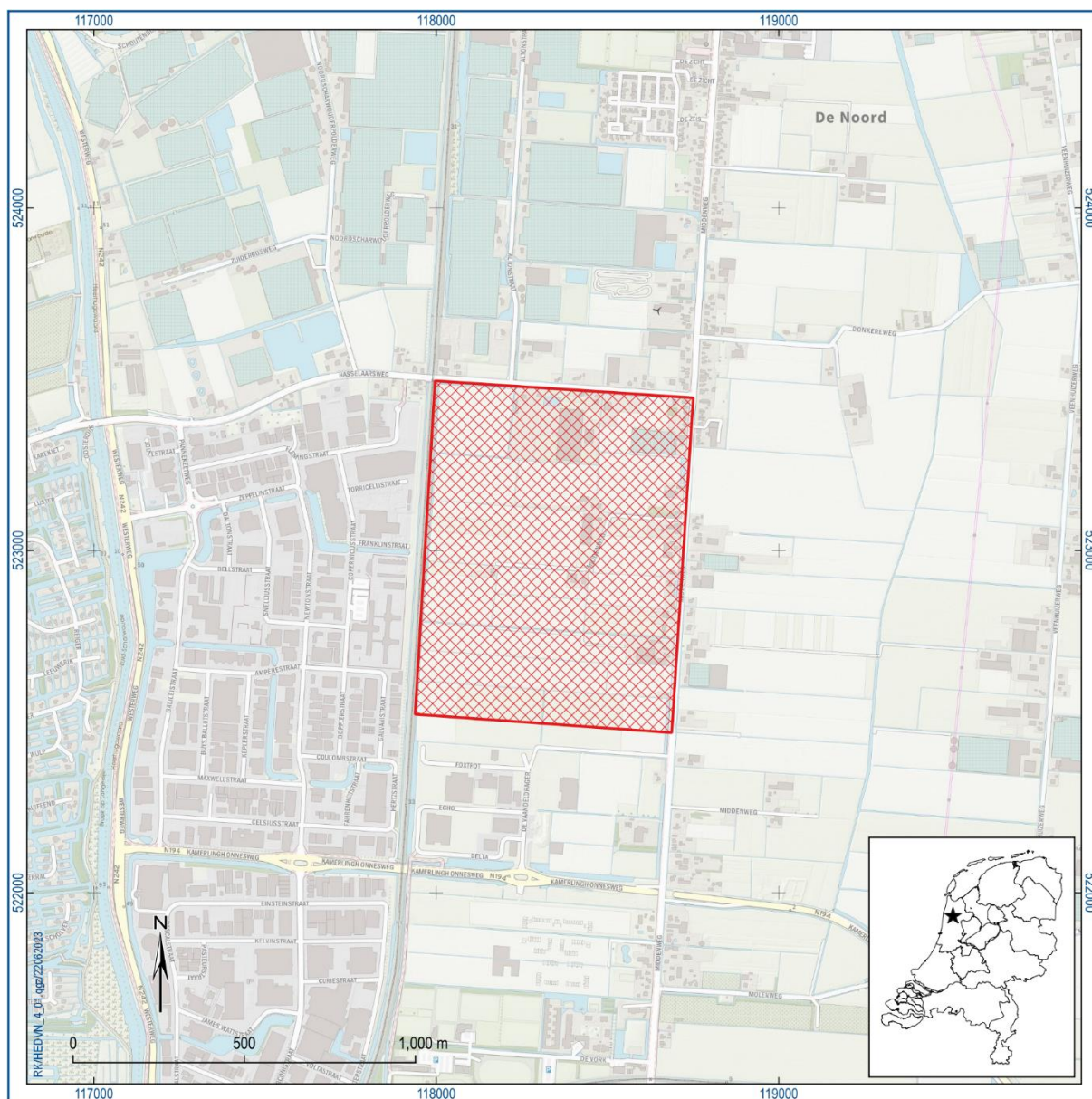
RAAP Adviesdocument 1369

Adviesdocument plangebied De Vaandel Noord te Heerhugowaard, gemeente Dijk en Waard

Type onderzoek	:	Adviesdocument
Toponiem plangebied	:	De Vaandel Noord
Plaats	:	Heerhugowaard
Gemeente	:	Dijk en Waard
Provincie	:	Noord-Holland
Opdrachtgever		Gemeente Dijk en Waard
RAAP-projectcode	:	HEDVN
Auteur(s)	:	drs. R.A.C. Kroes
Versie	:	26 juni 2023

Inleiding

De gemeente Dijk en Waard bereidt momenteel een nieuw bestemmingsplan voor, voor plangebied *De Vaandel Noord*, een circa 74 hectare groot gebied ten noorden van de bebouwde kom van Heerhugowaard, ten oosten van de bebouwde kom van Broek op Langedijk, tussen het spoor Amsterdam – Alkmaar en de Middenweg. In het kader van het opstellen van het bestemmingsplan *De Vaandel Midden* is in 2010 een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd door RAAP in dit plangebied. De conclusie van dit onderzoek was dat er geen redenen waren om hier nog verder archeologisch veldonderzoek uit te laten voeren.¹

Figuur 1. Ligging van het plangebied.

In 2022 is door NMF Erfgoedadvies voor de gemeente een nieuwe beleidskaart opgesteld. Daarin heeft het plangebied vier archeologische dubbelbestemmingen gekregen die archeologisch vooronderzoek

¹ De Kruif & Warning, 2010.

voorschrijven bij ingrepen dieper dan 40 cm en bij oppervlaktes variërend van 50 tot 10.000 m².² Deze beleidskaart is door de gemeenteraad vastgesteld op 7 juni 2022.³

Het nieuw op te stellen bestemmingsplan *De Vaandel Noord*, hoort aan te sluiten bij het door de gemeente vastgestelde beleid, dat bij diverse ingrepen archeologisch onderzoek vereist, maar in tegenspraak is met de conclusies van het veldwerk ter plaatse uit 2010. RAAP is gevraagd een oordeel te geven over de zin en het nut van deze beleidsvoorschriften in het licht van het in 2010 uitgevoerde booronderzoek en eventuele nieuwe archeologische gegevens die sinds 2010 over het plangebied bekend geworden zijn.

Het nieuwe bestemmingsplan – een voorbereidingsbesluit – *De Vaandel Noord* moet voor 14 oktober 2023 ter inzage zijn gelegd.

² De Boer et al., 2022.

³ <https://bestuur.dijkenwaard.nl/Agenda/Index/e12f5849-5139-42a7-ab0a-0a1ff7e1bd14>

Gegevens

In het plangebied bekende archeologische gegevens

Sinds de rapportage van het booronderzoek uit 2010 zijn er in en rond het plangebied geen nieuwe bekende archeologische terreinen, noch nieuwe archeologische waarnemingen bij gekomen. Het plangebied ligt niet in een zone waar resten uit de Tweede Wereldoorlog van de inrichting van het terrein voor militaire doeleinden te verwachten zijn.⁴ Geallieerde stafkaarten geven in het gebied ook verder niets aan.⁵

In het plangebied uitgevoerde onderzoeken

Sinds de rapportage van het booronderzoek uit 2010 is er binnen het plangebied één bureauonderzoek uitgevoerd in 2017.⁶ Dit bureauonderzoek was gericht op vier plangebieden langs het spoor Amsterdam – Alkmaar, waarvan een deel van *De Vaandel Noord* er één was. Het bureauonderzoek sluit in zijn conclusies aan bij het reeds in 2010 uitgevoerde veldonderzoek. Verder zijn geen nieuwe archeologische gegevens bekend geworden uit archeologisch veldonderzoek.

De nieuwe gemeentelijke beleidskaart

In de nieuwe gemeentelijke beleidskaart valt de westrand van het plangebied in de categorie WA5, waar archeologisch onderzoek verplicht is voor ingrepen dieper dan 40 cm en groter dan een hectare. Dit is een type vrijstelling dat doorgaans wordt gebruikt voor gebieden met een zeer lage archeologische verwachting.

De oostelijke rand valt in de categorie WA2, waar archeologisch onderzoek verplicht is voor ingrepen dieper dan 40 cm en groter dan 500 m². Deze categorie heeft betrekking op gebieden met een hoge verwachting, in dit geval op de aanwezigheid van resten van bebouwing in een bewoningslint langs de Middenweg.

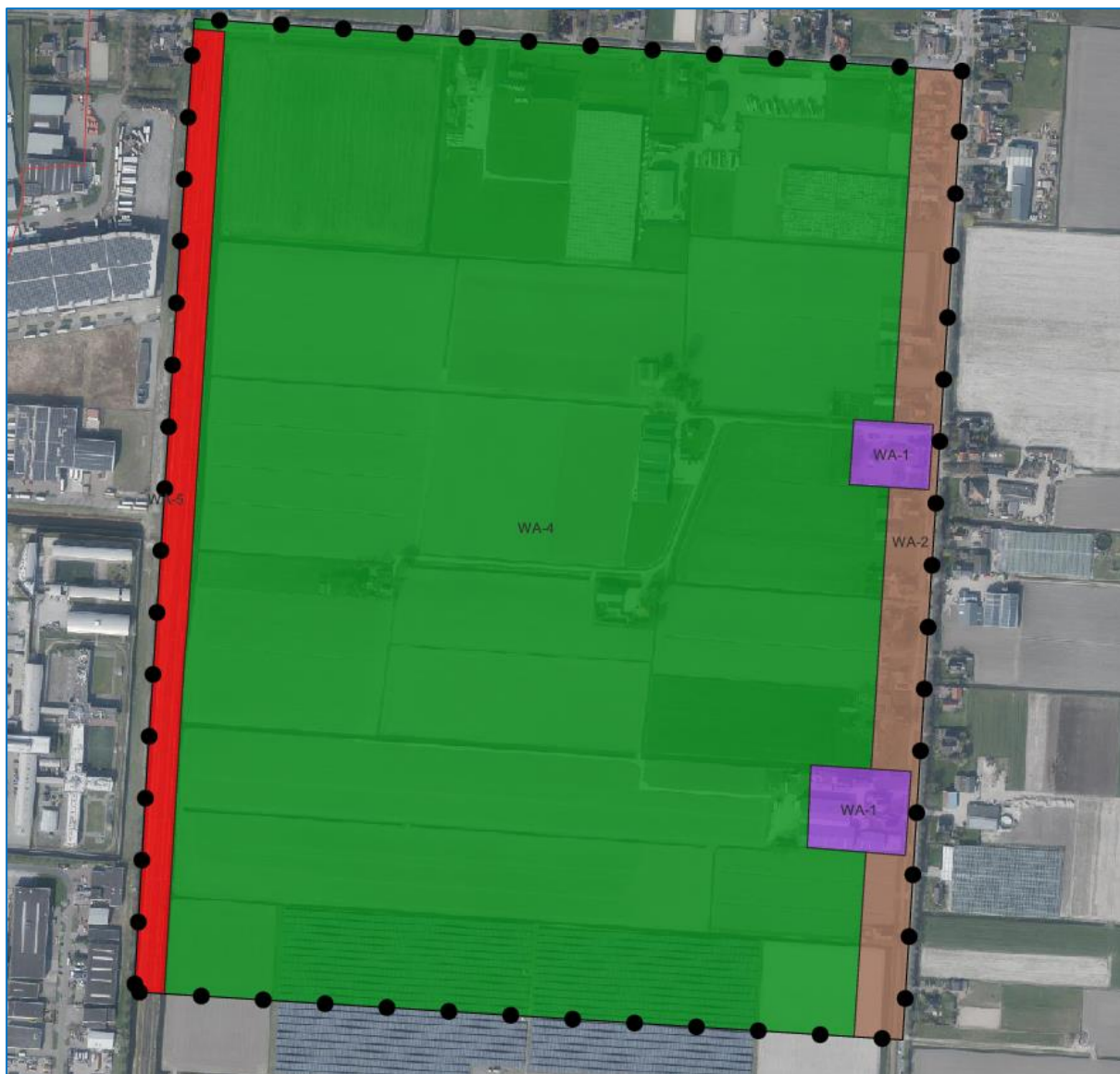
Twee kleine deelgebieden langs de Middenweg (ter hoogte van de huisnummers 437 –439 en 451 – 453) vallen in categorie WA1, waar archeologisch onderzoek verplicht is voor ingrepen dieper dan 40 cm en groter dan 50 m². Het gaat hier om twee historische erven.

De rest, en het overgrote deel van het plangebied, valt in categorie WA4, waar archeologisch onderzoek verplicht is voor ingrepen dieper dan 40 cm en groter dan 5000 m². Hier geldt een lage archeologische verwachting (figuur 2).

⁴ Ikme.nl

⁵ *Canadian Overprint*, blad 339 Broek op Langendijk (sic!)

⁶ Brattinga & Tuinman, 2017.

Figuur 2. Archeologische beleidscategorieën in het plangebied.

Veranderde eisen in verband met de aanpassing van de KNA

Sinds 2010 zijn de eisen aan archeologische onderzoeken veranderd. Onderdeel daarvan is onder andere aandacht voor historische gebouwde waarden.

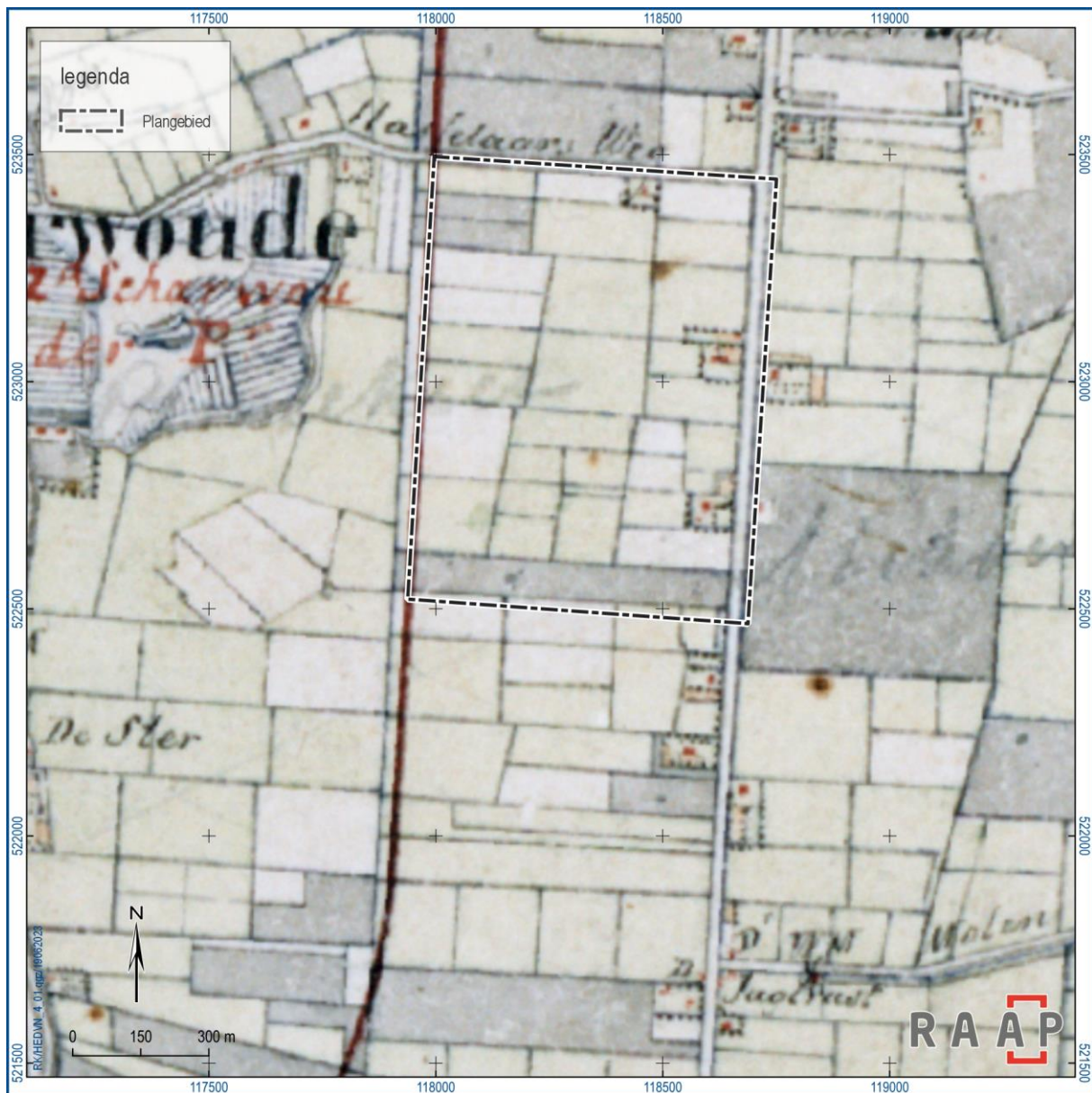
De polder Heerhugowaard is in 1629 drooggemalen. Voor die tijd was het een veenplas, ontstaan door oxidatie van het veen als gevolg van landbouw, afslag en turfwinning.⁷ Op de Kaart van Holland van Jacob Aertsz. Colom van tien jaar later is al de huidige structuur van de verkaveling van deze polder te herkennen. Van bebouwing langs de *Middel Wech* of *De Butter Tocht* is nog geen sprake (figuur 3).

⁷ Nyst, 2010.

Figuur 4. Globale ligging (rood) van het plangebied op de Kaart van het Hoogheemraadschap van de Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland van Dou uit 1683. Het noorden is links.

In 1850 is naast dit perceel nog een tweede erf aangegeven met bebouwing. Het zijn deze twee percelen die in de gemeentelijke beleidskaart in de archeologische beleidscategorie WA1 vallen met een onderzoeksplicht bij ingrepen groter dan 50 m² en dieper dan 40 cm. Langs de noordrand is een vergelijkbaar erf aangegeven, dat echter dit beleid niet toegewezen heeft gekregen (figuur 5).

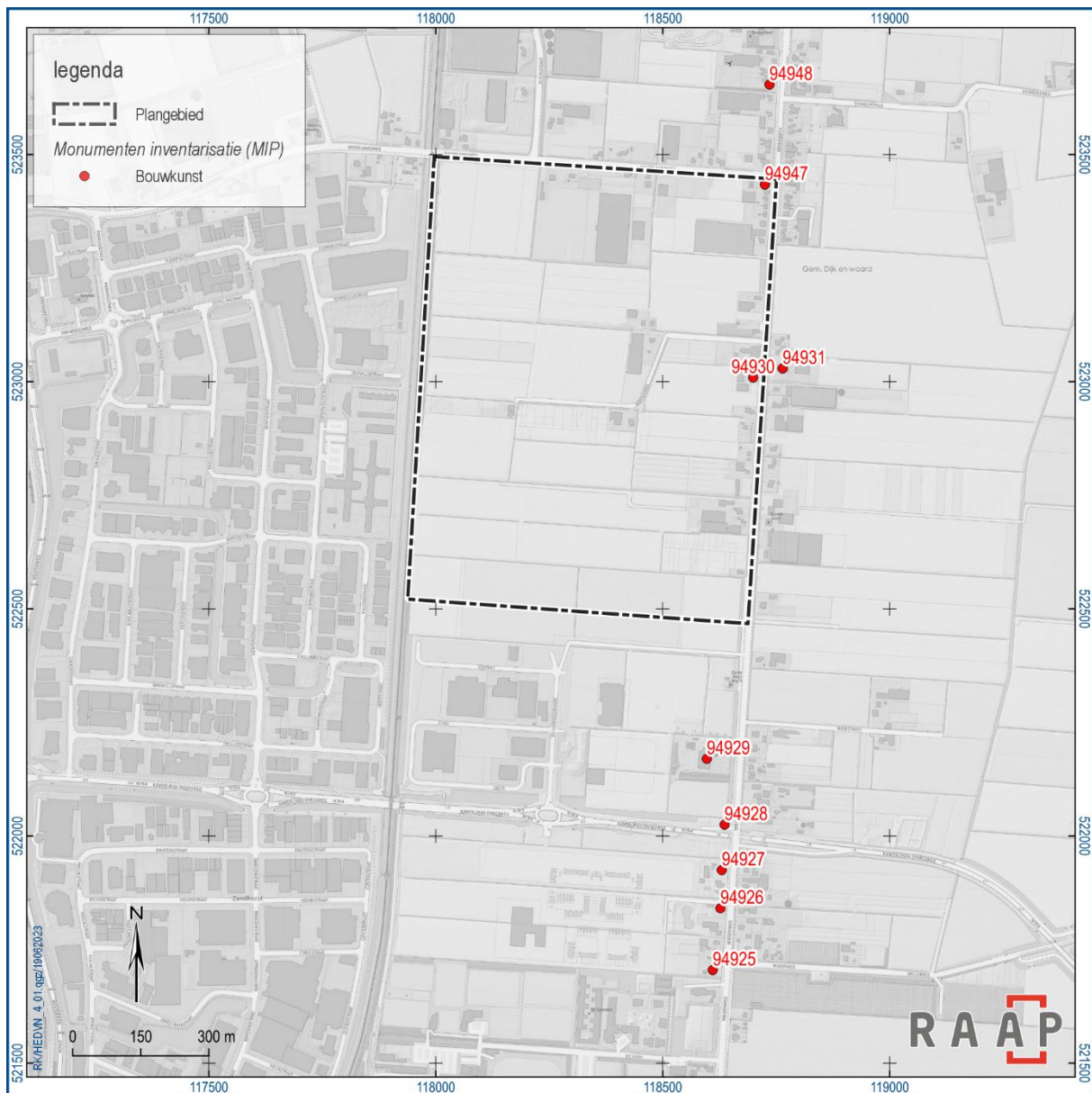
Figuur 5. Het plangebied op de topografische kaart van 1850.

Latere kaarten (zie bijvoorbeeld die uit 1925 in figuur 6) laten een geleidelijke toename van de bebouwing langs de Middenweg zien.

Figuur 6. Het plangebied op de topografische kaart van 1925.

In het plangebied komen twee gebouwde panden voor met een status. Het betreft twee MIP-objecten. In de noordoostelijke hoek van het plangebied staat aan de Middenweg 469 een café annex woonhuis uit ongeveer 1910, 'De Koffiemolen' (MIP object 94947). Aan de Middenweg 451 staat een woonhuis, 'Sunny Home', eveneens uit ongeveer 1910 (MIP-object 94930; figuur 7).

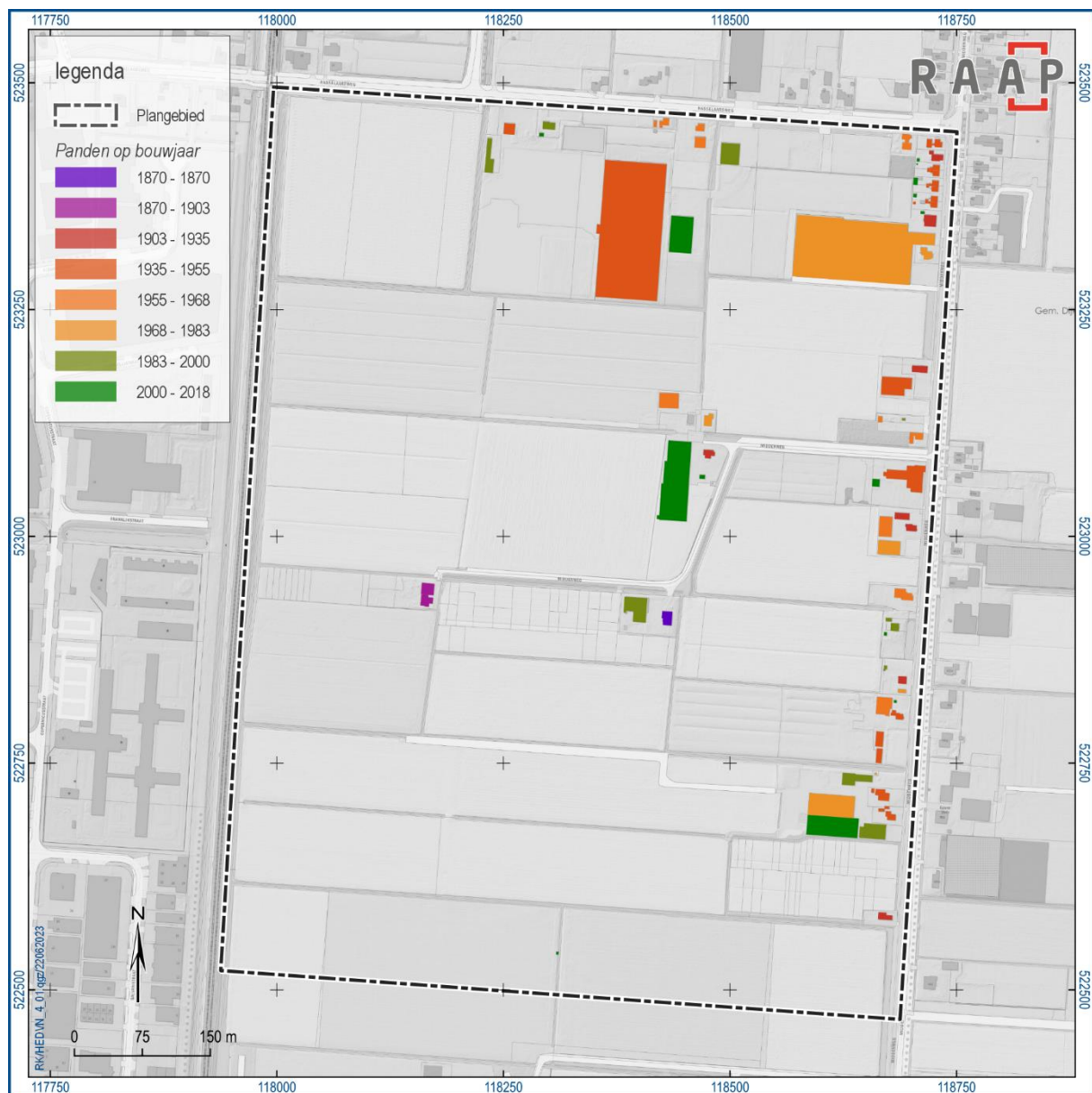
Figuur 7. Historische gebouwde waarden.

Middenweg 469 (94947) staat in het kadaster geregistreerd met bouwjaar 1925. Nummer 451 (94930) staat in het kadaster geregistreerd met bouwjaar 1927. Beide MIP-objecten vallen binnen de beleidszone WA2.

Figuur 8. Gebouwde MIP-objecten: links Middenweg 469, rechts Middenweg 451, beide vanuit het noordoosten (Google Street View).

De nu nog bestaande panden in het plangebied dateren uit de periode 1870 – 2018. Het noordelijke erf met beleidscategorie WA1 is inmiddels bebouwd door een pand uit 1952 en een pand uit 2012. Het zuidelijke erf is inmiddels bebouwd met twee panden uit 1947, drie panden uit 1950, een pand uit 1973, één uit 1993 en één uit 2012. Het noordelijke erf dat aangegeven is op de topografische kaart van 1850 en dat in de beleidskaart geen afwijkende beleidscategorie heeft gekregen is inmiddels bebouwd met twee kleine panden uit 1964 (figuur 9).

Figuur 9. Bestaande panden op bouwjaar.

Conclusies

De conclusies van het archeologische veldonderzoek uit 2010 kunnen – gezien de afwezigheid van nieuwere gegevens – gehandhaafd blijven. Nader archeologisch veldonderzoek is hier niet noodzakelijk. De gehanteerde beleidscategorieën WA4 en WA5 sluiten hier ook min of meer bij aan met vrijstellingsoppervlakten van 5000 en 10.000 m². Het plangebied zelf is echter veel groter én reeds onderzocht.

Vastgesteld kan ook worden dat de toekenning van beleidscategorie WA1 aan de twee percelen die zichtbaar zijn op de kaart van 1850, waarvan het noordelijke perceel ook al in 1683 bebouwd was, inhoudelijk te onderbouwen is. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat ook het noordelijke erf dan meegenomen zou moeten worden, aangezien dat ook op de kaart van 1850 staat. Alle drie percelen zijn inmiddels bebouwd met panden uit later tijd. Resten van deze eerste bebouwing zullen dan ook verstoord zijn.

De toekenning van beleid op de aanwezigheid van lintbebouwing langs de Middenweg is echter niet gestoeld op informatie uit kaarten sinds de drooglegging van de polder Heerhugowaard in 1629. Lintbebouwing lijkt zich pas in de loop van de 20^e eeuw te ontwikkelen. De beleidscategorie WA2 voor de lintbebouwing langs de Middenweg lijkt – in ieder geval binnen het plangebied – geen inhoudelijke onderbouwing te hebben.

Advies

Wij adviseren om in het ter inzage te leggen bestemmingsplan de huidige beleidscategorieën te laten vervallen en het plangebied vrij te geven, behalve de drie erven met bebouwing uit de 17^e en 19^e eeuw, waarvan er twee op de beleidskaart al onder beleidscategorie WA1 vallen (figuur 5). De historische erven die in de beleidskaart onder WA1 vallen kunnen deze categorie behouden en voor het noordelijke erf zouden wij ook WA1 adviseren. Alle andere beleidscategorieën (WA2, WA4 en WA5) komen daarmee te vervallen.

Wij gaan ervan uit dat de gebouwde MIP-objecten op Middenweg 451 en 469 uit 1910, dan wel 1925 en 1927, er nog staan, niet zullen worden gesloopt bij de planvorming en op enigerlei wijze planologisch zullen worden beschermd via een ander regime dan een archeologische beleidscategorie.

Literatuur

Alders, G.P. & C.L. Nyst, 2010, Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied De Vork, gemeente Heerhugowaard. CENH-rapport nummer 175.

Boer, G.H. de, M.S. De Waal, C.Y. Burnier & A. Hakvoort, 2022. Een toelichting op de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeente Dijk en Waard. NMF Erfgoedadvies Rapport 12.

Brattinga, J.J. & N.C. Tuinman, 2017. Een archeologisch bureauonderzoek naar diverse locaties langs het spoortraject Amsterdam - Alkmaar in het kader van het Programma Hoofdfrequent Spoorvervoer (PHS). Hollandia-reeks 651.

Kruif, S. de & S. Warning, 2010. Onderzoeksgebied De Vork, gemeente Heerhugowaard; archeologisch vooronderzoek: een inventariserend veldonderzoek (verkennende fase). RAAP-notitie 3591. Weesp.

Nyst, C., 2010. De Vork gemeente Heerhugowaard. NMF Rapport 177.

Websites/Digitale bronnen

<https://www.dijkenwaard.nl/>

ruimtelijkeplannen.nl

ikme.nl

Overzicht van figuren

Figuren

Figuur 1. Ligging van het plangebied.	2
Figuur 2. Archeologische beleidscategorieën in het plangebied.	5
Figuur 3. Globale ligging (rood) van het plangebied op de kaart van Holland van Jacob Aertsz. Colom uit 1639. Het noorden is rechts.	6
Figuur 4. Globale ligging (rood) van het plangebied op de Kaart van het Hoogheemraadschap van de Uitwaterende Sluizen in Kennemerland en West-Friesland van Dou uit 1683. Het noorden is links.	7
Figuur 5. Het plangebied op de topografische kaart van 1850.	8
Figuur 6. Het plangebied op de topografische kaart van 1925.	9
Figuur 7. Historische gebouwde waarden.	10
Figuur 8. Gebouwde MIP-objecten: links Middenweg 469, rechts Middenweg 451, beide vanuit het noordoosten (Google Street View).	11
Figuur 9. Bestaande panden op bouwjaar.	12